

Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek
ADVIES nr. 13-05

Betreft: sportmedisch geschiktheidsonderzoek

Algemeen

Voor bevolkingsonderzoek op initiatief of voorstel van derden is, zoals bepaald in het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 betreffende bevolkingsonderzoek in het kader van ziektepreventie (verder het besluit over bevolkingsonderzoek te noemen), een toestemming van de minister vereist. De minister baseert zich bij zijn beslissing over die toestemming op een advies van de Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek. Voor bevolkingsonderzoek in het kader van ziektepreventie namens de Vlaamse Regering is ook voorafgaand advies vereist van die werkgroep.

De werkgroep Bevolkingsonderzoek kan ook op eigen initiatief advies geven over bevolkingsonderzoek (cfr. BVR artikel 10, 6°).

Situering

Naar aanleiding van de opdracht van minister Muyters om sportmedische onderzoeksprotocollen te ontwikkelen voor huis- en sportartsen (met inbegrip van een consensusprotocol voor cardiovasculaire geschiktheid bij (toekomstige) sporters en het uitvoeren van een EKG in rust), formuleerde de werkgroep Bevolkingsonderzoek in februari 2012 een advies over sportmedische screening en het toepassingsgebied van de Vlaamse regelgeving over bevolkingsonderzoek (advies nr. 12-01).

Vervolgens formuleerde de werkgroep Bevolkingsonderzoek, naar aanleiding van verschillende initiatieven gerelateerd aan opsporen van hartafwijkingen die voorbeschikken tot plotse dood, in het voorjaar 2013 een advies over dit onderwerp (advies nr. 2013-01).

Met de recente beleidsmatige initiatieven over deze thematieken als aangrijppunt (het voorontwerp van decreet Gezond en Ethisch Sporten; de oprichting van een interkabinettenwerkgroep 'sportmedische cardiale screening' in het kader van de Interministeriële conferentie) vindt de werkgroep Bevolkingsonderzoek het noodzakelijk om haar standpunt omtrent sportmedische geschiktheid nogmaals te benadrukken, en aan te dringen dat eerdere adviezen van de werkgroep hieromtrent én onderstaande overwegingen worden meegenomen in het verdere debat over het voorontwerp van decreet Gezond en Ethisch Sporten en aanverwante beleidsbeslissingen van de Vlaamse Regering.

Advies

In het voorontwerp van decreet Gezond en Ethisch Sporten wordt aan sportorganisaties toegelaten om zelf een sportmedisch geschiktheidsonderzoek op te leggen. Dit is een verregaande delegatie van bevoegdheden. Men kan zich de vraag stellen of sportorganisaties geschiktheidsonderzoeken (zullen) opleggen vanuit de

bezorgdheid om de gezondheid van de sporters dan wel vanuit verzekeringstechnische of andere overwegingen.

Ongeacht het feit of dit initiatief zuiver onder de (preventieve) sportgeneeskunde valt of niet – en dus in theorie volledig ten laste is van de aanvrager ervan – is het niet ondenkbaar dat de kost voor de patiënt/zorgverlener van dit geschiktheidsonderzoek zal afgewenteld worden op de federale ziekteverzekering.

De bepaling in het voorontwerp van decreet waarin de mogelijkheid wordt voorzien dat de Vlaamse Regering kwaliteitsstandaarden oplegt voor het uitvoeren van die geschiktheidsonderzoeken, opgelegd door de sportorganisaties (artikel 11) biedt geen garantie op minder willekeur of meer kwaliteit, zolang niet verplicht wordt om geschiktheidsonderzoeken alleen volgens erkende kwaliteitsstandaarden uit te voeren.

De formulering van het doel van een sportmedisch geschiktheidsonderzoek (d.i. ‘het evalueren van de geschiktheid van een sporter met het oog op sportbeoefening’ (artikel 11)), verandert uiteraard niets aan het gegeven dat een medisch onderzoek waarbij wordt nagegaan of een persoon al dan niet een lichamelijke geschiktheid bezit om sport te beoefenen, in veel gevallen intrinsiek ook leidt tot het opsporen van gezondheidsrisico’s of aandoeningen - met medische consumptie tot gevolg. Dergelijke medische onderzoeken vallen onder het toepassingsgebied van de regelgeving over bevolkingsonderzoek.

Ongeacht deze juridische en soms semantische discussie, wil de werkgroep Bevolkingsonderzoek vooral de maatschappelijke consequenties van dergelijke regelgeving en bijhorende initiatieven benadrukken.

In de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet Gezond en Ethisch Sporten, wordt, bij wijze van voorbeeld van een kwaliteitsstandaard voor uitvoeren van sportmedische geschiktheidsonderzoeken verwezen naar de Vlaamse richtlijn Sportmedisch Onderzoek. De werkgroep neemt deze richtlijn daarom als illustratie in dit advies.

Een sportmedische geschiktheidsonderzoek waarbij bijv. een EKG in rust wordt afgenomen bij een jongere van 14 jaar, is ongeacht de semantische invulling van ‘sportmedisch geschiktheidsonderzoek’, in feite bedoeld om vroegtijdig gezondheidsrisico’s of aandoeningen gerelateerd aan het functioneren van het hart op te sporen. Met dit concrete voorbeeld in het achterhoofd, maar bij uitbreiding ook van toepassing op andere medische onderzoeken om de geschiktheid voor sportbeoefening te bepalen, ziet de werkgroep ernstige bezwaren bij het invoeren van dergelijk geschiktheidsonderzoek. Deze bezwaren zijn in advies nr. 2013-01 uitvoeriger toegelicht.

De werkgroep acht het haar plicht om, zeker in tijden van budgettaire krapte, in elk geval nogmaals te wijzen op volgende maatschappelijke effecten:

- overmedicalisering, overbodige medische consumptie en overbehandeling met een grote impact op de federale budgetten (RIZIV) en capaciteit van het artsencorps als gevolg. Daarenboven is er overlap met initiatieven die al gebeuren in het kader van de CLB en de huisartsgeneeskunde;
- angstinductie aangaande beweging en sportbeoefening die o.a. in strijd is met de Vlaamse gezondheidsdoelstelling Voeding en beweging;
- maatschappelijke consequenties bij het vinden van afwijkingen, bijvoorbeeld op vlak van arbeidsgeschiktheid en het sluiten van verzekeringscontracten;
- onterechte ongerustheid bij vals-positieve resultaten;
- valse geruststelling bij vals-negatieve resultaten, met als mogelijke gevolg dat de diagnose van (symptomatische) cardiale pathologie wordt uitgesteld of over het hoofd gezien.

Besluit

Het is aangewezen een aanpassing van het voorontwerp van decreet Gezond en Ethisch Sporten na te streven zodat de principes, gehanteerd in het kader van de regelgeving over bevolkingsonderzoek niet in het gedrang komen.

Het is aangewezen om de regelgeving over bevolkingsonderzoek aan te passen zodat volgende types van sportmedische geschiktheid niet als bevolkingsonderzoek worden beschouwd:

- sportmedische geschiktheidsonderzoeken voor het verminderen van gezondheidsrisico’s ten gevolge van het beoefenen van topsport of van professioneel sportbeoefening;
- sportmedische onderzoeken voor het verminderen van gezondheidsrisico’s verbonden aan het beoefenen van een sport die een bijzonder gezondheidsrisico met zich meebrengt gelet op de aard en

de context van die sportbeoefening, voor zover die onderzoeken passen in het kader van de voorwaarden die bepaald worden door de Vlaamse Regering en gebeuren volgens de kwaliteitscriteria die bepaald worden door de Vlaamse Regering om de gezondheid van de sporter te beschermen.

Voorafgaand aan de introductie van sportmedische geschiktheidsonderzoeken – ongeacht of die ook kunnen worden beschouwd als bevolkingsonderzoek - moet, ook al is er grote maatschappelijke druk of een maatschappelijk draagvlak, aangetoond zijn dat er hiervoor voldoende wetenschappelijk gefundeerde argumenten zijn. Tot nu toe zijn die argumenten onvoldoende beschikbaar. Voorts is, voorafgaand, een duidelijke gezondheids-economische analyse (berekening van de directe en indirecte kost en afweging van kosten en baten) noodzakelijk.

Het is aan te bevelen deze vraagstukken door een wetenschappelijke instantie te laten onderzoeken.

Het is belangrijk dat in de interkabinettenwerkgroep 'sportmedische cardiale screening', het RIZIV en de mutualiteiten betrokken worden.

De Vlaamse overheid heeft de verantwoordelijkheid om adequaat te reageren op het niveau van publieke perceptie: de maatschappelijk gevoelde noodzaak om het onuitstaanbare beeld van het jonge sportertje dat dood op het sportveld ligt te vermijden, kan actief genuanceerd worden door, via een onderbouwde communicatiestrategie, o.a. de vele sporters met vals-positieve screeningsresultaten, hun ongeruste ouders, de last (en kostprijs) van de bijkomende onderzoeken, de overbehandeling, enz. te visualiseren.

prof. dr. Joost Weyler,

Voorzitter Vlaams werkgroep Bevolkingsonderzoek